

**Verslag van
Werkzaamheden
2009**

Juli 2010

publicatienr. 1/10

VERSLAG VAN WERKZAAMHEDEN 2009

JULI 2010 – PUBLICATIENR. 1/10

COLOFON

De in 1945 opgerichte Stichting van de Arbeid is een (privaatrechtelijk) landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van werkgevers en werknemers in Nederland. Thans zijn in de Stichting vertegenwoordigd de Vereniging VNO-NCW (VNO-NCW), de Koninklijke Vereniging MKB-Nederland (MKB), de Federatie Land- en Tuinbouw-organisatie Nederland (LTO), de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV), het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) en de Vakcentrale voor Middengroepen en Hoger Personeel (MHP).

Uitgave:

Stichting van de Arbeid
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG
tel.: 070 - 3 499 577
fax: 070 - 3 499 796
e-mail: info@stvda.nl
<http://www.stvda.nl>

Ontwerp en druk:

Huisdrukkerij SER

© 2010, Stichting van de Arbeid

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de Stichting van de Arbeid.

INHOUDSOPGAVE

	Voorwoord	5
1	Overleg met kabinet	7
2	Arbeidsvoorwaarden	11
3	Arbeidsmarkt	15
4	Arbeidsverhoudingen	19
5	Beroepsonderwijs en scholing	21
6	Sociale Zekerheid: preventie, zorg en re-integratie	27
7	Arbeidsomstandigheden	31
8	Arbeidspensioenen	35
9	Wat verder ter tafel komt	43
	Bijlagen	
1	Symposium De Gezonde Werkvloer - 22 september 2009	47
2	Overzicht van commissies en werkgroepen per 31 december 2009	51
3	Samenstelling van bestuur en werkgroepen per 31 december 2009	53
4	Adressenlijst	65
5	Lijst met gebruikte afkortingen	67

VOORWOORD

Het jaar 2009 is het jaar van de economische krimp en de oplopende werkloosheid. De economische achteruitgang, begonnen met de bankencrisis najaar 2008, wordt snel in de reële economie merkbaar. De metaalsector, de uitzendsector, maar ook kleinere sectoren als het notariaat en de architectenbureaus worden als eerste geconfronteerd met een snel wegvallende vraag naar hun producten. Begin 2009 raamt het Centraal Planbureau (CPB) een economische krimp van 3,5% voor dit jaar. *“In 2009 komt er een einde aan een periode van sterke werkgelegenheidsgroei en krapte op de arbeidsmarkt. Dat geldt voor de marktsector, waar naar verwachting de werkgelegenheid in 2009 met 2¼% en in 2010 zelfs met 6% zal afnemen. Bij de overheid en met name in de zorg stijgt de werkgelegenheid beide jaren, wat de klap enigszins dempt. Het gevolg is dat de geraamde werkloosheid oploopt tot gemiddeld 420 duizend personen in 2009 en 675 duizend personen in 2010, ofwel 8¾% van de werkzame beroepsbevolking. Dat is gemeten in personen een recordaantal.”*¹

Deze economische vooruitzichten vereisen alle hens aan dek! Dat gebeurt ook. Sociale partners en kabinet werken hard om de economie te versterken en werkloosheid zoveel mogelijk te voorkomen. Dat geldt ook voor de arbeidspensioenen die volop in de publieke aandacht zijn; een van de gevolgen van de kelderende beurskoersen is dat de dekkingsgraden van de meeste pensioenfondsen niet meer voldoen aan de vereisten.

Tot ver in de zomervakantie wordt tussen sociale partners en met het kabinet veelvuldig en zwaar onderhandeld over de gewenste crisismaatregelen. In het najaar valt de overlegmachine plotsklaps stil als gevolg van het ontbreken van een advies van de Sociaal-Economische Raad (SER) over een alternatieve invulling voor het AOW-voorstel van het kabinet.

Lang duurt dat echter niet. De economische crisis wordt tegen het einde van het jaar ook manifest in sectoren als de bouw en de scheepsbouw. Dat alles vraagt om een geza-

---

1 CBP, Samenvatting CEP 2009

menlijke lobby van sociale partners naar de politiek om steun te verlenen aan de verlenging van de deeltijd-WW.

In alle hectiek die de crisis met zich meebrengt, werken sociale partners in de Stichting intussen ook gestaag door aan adviezen en aanbevelingen over bijvoorbeeld klokkenluiden of verlofregelingen. Onderzoek wordt uitgezet naar de arbeidsparticipatie van de groep 35-min arbeidsgeschikte werknemers. En ook dit jaar worden de Lissabondoelstellingen en de Participatietop weer geëvalueerd. Dit jaarverslag bevat de samenvatting hiervan.

Jannie Mooren
secretaris

1 OVERLEG MET HET KABINET

Sociaal Akkoord 25 maart 2009

De zich in snel tempo ontwikkelende economische crisis leidt ertoe dat het kabinet en de sociale partners afspraken willen maken om de werkloosheid te beteugelen en de economie zoveel mogelijk gaande te houden.

Het kabinet gaat om die reden het *Coalitieakkoord*, dat nog uitging van een economische groei, herijken. Dit leidt tot een ingewikkelde onderhandelingsituatie. Enerzijds is het kabinet onderling en met de drie fractievoorzitters van de regeringspartijen in onderhandeling over een herijking van het regeerakkoord. Anderzijds onderhandelt het kabinet met sociale partners over de sociaaleconomische maatregelen die moeten passen in dit nieuwe akkoord. Op hun beurt onderhandelen werkgevers en werknemers intensief over de inhoud van een Voorjaarsakkoord.

Op 25 maart wordt het zogeheten *Sociaal Akkoord* gesloten. Dit keer niet zoals gebruikelijk in het SER-gebouw maar in het Catshuis. Dit akkoord moet een bijdrage leveren aan het structureel sterk en gezond houden van de

economie. Zoveel mogelijk mensen moeten aan het werk blijven.

De Stichting van de Arbeid stemt in met de Regeling deeltijd-WW die het kabinet als vervanging voor de Bijzondere werktijdverkorting wil introduceren. Zij zal flankerend beleid via een aanbeveling vormgeven. Alle betrokkenen streven ernaar om de periode van werkloosheid van werknemers die toch hun baan verliezen zo kort mogelijk te houden. De mobiliteitscentra kunnen hierbij een belangrijke rol spelen door sectorale arrangementen zodanig te faciliteren dat private intermediairs toegang krijgen tot publieke (re-integratie) middelen. Ook het voorkomen van jeugdwerkloosheid is een belangrijke doelstelling. Iedere schoolverlater die langer dan drie maanden thuis zit, dient een stageplaats te krijgen aangeboden. Sociale partners zullen zich bovendien maximaal inspannen om te voorkomen dat leerlingen hun diploma niet kunnen halen omdat een stageplaats ontbreekt. Daarnaast wil de Stichting van de Arbeid de positie van flexwerkers verbeteren door in cao's extra afspraken te maken over scholing voor flexwerkers en over het niet langer vastleggen

van een concurrentiebeding voor flexwerkers. Er wordt voor 2009 een bescheiden loonontwikkeling afgesproken, ook voor de topinkomens. Hoofddoel is behoud van koopkracht voor werknemers zowel in de marktsector als de publieke sector en voor uitkeringsgerechtigden. Tot slot wordt er ook een afspraak gemaakt over de herstelplannen voor pensioenen. Deze laatste afspraak leidt overigens nog tot nader overleg tussen de Stichting en minister Donner als na afloop van het Voorjaarsoverleg blijkt dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een andere uitleg geeft aan de afspraak dan sociale partners.

De meeste aandacht in de media krijgt echter de afspraak over de AOW: *“De Stichting van de Arbeid heeft kennis genomen van het voornemen van het kabinet om de AOW-leeftijd te verhogen. De sociale partners zullen in de SER meewerken aan het schetsen van een alternatief voor de AOW-maatregel.”* Op 30 september moeten sociale partners constateren dat het niet gelukt is om met een gezamenlijk alternatief te komen.

Minister Donner concludeert d.d. 25 maart in een brief aan de Tweede Kamer dat kabinet en sociale partners zich hebben gecommitteerd

■ Het Voorjaarsoverleg vindt – in tegenstelling tot andere jaren – niet plaats in het SER-gebouw maar in het Catshuis.
(beide foto's: Martijn Beekman/HH)

om met een gezamenlijke inzet – ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid – de aanpak zoals afgesproken tijdens het afgelopen Najaarsoverleg voort te zetten en tegelijkertijd toe te spitsen op de huidige ontwikkelingen. Voor een uitwerking van de afspraken zie hoofdstuk 3 Arbeidsmarkt.

Uitwerking Najaarsoverleg 2008: 3 werkdocumenten

In het Najaarsoverleg van 7 oktober 2008 hebben kabinet en sociale partners de Tripartiete

verklaring *Samen doen wat mogelijk is* vastgesteld. In de kern is deze gezamenlijke aanpak gericht op het zoveel mogelijk aan het werk helpen en houden van mensen en het voorkomen van een loonprijsspiraal.

Om deze afspraken uit te werken gaan drie werkgroepen hard aan de slag. Hieraan nemen ook vertegenwoordigers van publieke en private uitvoerders en ministeries deel. Men ontwikkelt een aanpak voor:

1. het bevorderen van de arbeidsdeelname van mensen met een zwakke(re) arbeidsmarktpositie;

2. een meer systematische en brede scholing van alle werknemers;
3. een intensieve begeleiding van-werk-naar-werk bij dreigende werkloosheid.

Via hoorzittingen zijn decentrale sociale partners, publieke en private beroepsopleidingen, O&O-fondsen, kenniscentra en andere betrokkenen geconsulteerd. De uitkomsten van dit beraad zijn verwoord in respectievelijk de werkdocumenten: *Aan het werk: kansen creëren voor mensen die verder af staan van betaald werk*, *Leren loont en Van-werk-naar-werk: nu en in de toekomst*.

Lissabondoelstellingen

Sinds de Lissabondoelstellingen zijn geformuleerd, vindt er jaarlijks in de zomermaanden overleg plaats met het ministerie van SZW en Economische Zaken (EZ) over de stand van zaken. Ook is sinds enkele jaren de goede gewoonte geïntroduceerd om in de maand juni bij de Stichting van de Arbeid te spreken met een delegatie van de Europese Commissie over de vragen die bij sociale partners leven met betrekking tot het behalen van de Lissabondoelstellingen.

In september levert de Stichting het verslag over het afgelopen jaar in wat betreft de bij-

drage van sociale partners – via de Stichting van de Arbeid en de SER – aan het behalen van de doelstellingen. Deze gaat, samen met het kabinetsverslag, naar de Europese Commissie.

2de Evaluatie van de Participatietop

Op de Participatietop van 27 juni 2007 is afgesproken jaarlijks de inzet ten aanzien van de gemaakte afspraken te evalueren. December 2009 is de tweede – tussen SZW en sociale partners afgestemde – voortgangsrapportage verschenen. Het betreft opnieuw een feitelijke beschrijving van de inspanningen.

Geconstateerd wordt dat met het oog op het bevorderen van het herstel van de economie de diverse maatregelen die centraal stonden op de Participatietop zo mogelijk nog urgenter zijn geworden. Naast het stimuleren van economische groei gaat het om het investeren in de blijvende inzetbaarheid van ouderen en jongeren. Scholing is hier een belangrijk onderdeel van. Hiernaast blijft, mede met het oog op de verwachte aantrekkende conjunctuur, het wegnemen van belemmeringen voor de arbeidsparticipatie van vrouwen, niet-westerse allochtonen en gedeeltelijk arbeidsgeschikten van belang.

2 ARBEIDSVOORWAARDEN

Gelijke beloning

De bijlage met relevante wetgeving en arresten over gelijke behandeling van mannen en vrouwen van de publicatie *Je verdiende loon! Checklist gelijke beloning van mannen en vrouwen* is begin januari geactualiseerd.

Op 31 maart vindt de *Gelijkloondag* plaats bij VNO-NCW. Hieraan nemen zowel staatssecretaris Klijnsma (SZW) als minister Plasterk (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap - OCW) deel. Aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden wordt gesproken over mogelijke valkuilen en oplossingen. De staatssecretaris concludeert in haar speech: *“Wat we uiteindelijk willen, is diversiteit op basis van gelijkheid. Daar moeten we naar toe. En dat betekent gelijke beloning.”*

Verlofregelingen

Eind mei reageert de Stichting van de Arbeid op de *Beleidsverkenning Modernisering regeling verlofen arbeidstijden* van minister Donner. De Stichting onderschrijft het uitgangspunt van het kabinet dat de primaire verantwoordelijkheid voor het regelen van aanpassingen

in arbeidstijden en arbeidsplaats bij sociale partners ligt. Zij stelt tevens vast dat verlofregelingen geen oplossing zijn voor structurele problemen in de combinatie arbeid en zorg. Structurele behoeften dienen op een andere wijze te worden opgelost, zoals aanpassing van schooltijden, flexibele arbeidstijden, deeltijdarbeid of kinder- en zorgopvang.

Sociale partners zijn op diverse onderdelen verdeeld in hun reactie. Dat geldt onder meer de vraag of meer gebruik van verlof niet tot hogere kosten voor de *overheid* mag leiden, de verlenging van het adoptieverlof en de vraag over continuering van de WAA.

In het najaar spreekt de Tweede Kamer met de minister over de uitkomsten van de beleidsverkenning. De minister kondigt aan dat hij voorjaar 2010 met een wetsvoorstel wil komen.

Zomer 2009 heeft de Europese Commissie de ontwerprichtlijn ouderschapsverlof gepubliceerd. De Stichting geeft in een brief d.d. 13 oktober aan minister Donner te kennen dat de Nederlandse vertaling van de ontwerprichtlijn tot misverstanden zou kunnen leiden. Zij verzoekt om een aantal verbeteringen. Om de behandeling van de ontwerprichtlijn niet op te

houden, wordt in overleg met SZW besloten de Engelse tekst letterlijk te vertalen.

Begin december vraagt de minister van SZW om een reactie van de Stichting op de voorgestelde implementatie van de Richtlijn ouder-schapsverlof. In de eerste maanden van 2010 werkt de Stichting aan een reactie.

Toetsingskader avv

In de werkgroep Toetsingskader avv, waar ook vertegenwoordigers van SZW zitting in hebben, is onder meer gesproken over de toepassing van het vernieuwde toetsingskader avv, de vraag of de detachingsrichtlijn gevolgen heeft voor de avv-loze periode en de transparantie van de sociale cao-fondsen. Men stelt vast dat het vernieuwde toetsingskader niet tot grote problemen leidt. Wel dient een aantal technische aanpassingen plaats te vinden. Het ministerie zal dit in de loop van 2010 op zich nemen.

Vanwege de gevraagde transparantie van cao-fondsen verzoekt de Stichting alle O&O-fondsen hun jaarrekening op hun website te plaatsen.

Eind 2009 publiceert het ministerie van SZW de *Evaluatie dispensatieregels van het Toetsingskader avv*, uitgevoerd door onderzoeks-

bureau Ecorys. De minister kondigt aan dat hij nog voor de zomer van 2010 een fundamentele beleidsnotitie naar de Tweede Kamer wil sturen over het instrument avv en de aspecten maatwerk en differentiatie. De evaluatie is uitgebreid in de werkgroep besproken.

Aanbeveling mobiliteit en telewerken

In september zegt de minister van Verkeer & Waterstaat een daadwerkelijke versnelling van de investeringen in de fysieke mobiliteit toe. Daarop besluit de Stichting om haar aanbeveling *Mobiliteit en Telewerken* uit te brengen. De verkorte versie van de aanbeveling is een jaar eerder, 8 september 2008, al aangeboden aan de Taskforce Mobiliteitsmanagement. Deze versie diende als input voor het advies van de Taskforce aan het kabinet wat betreft de relatie tussen arbeidsvoorwaardenoverleg en mobiliteit. De Stichting besloot toen echter om de vaststelling van de definitieve aanbeveling uit te stellen totdat de kabinetsreactie wat betreft visie en voorgestane inzet in relatie tot de adviezen van de Taskforce als adequaat kon worden beoordeeld. Een jaar later is het zover. Met de aanbeveling wil de Stichting bevorderen dat werkgevers en werknemers op decentraal niveau met elkaar in overleg te treden. Enerzijds om te komen tot een mobiliteitsbe-

leid en mobiliteitsafspraken die congestie te-
gengaan en de bereikbaarheid van regio's en
bedrijven verbeteren. Anderzijds om bij te dra-
gen aan de afstemming werk-privé, in het bij-
zonder ten aanzien van de combinatie arbeid
en zorg.

■ Aanbeveling *Mobiliteit en Telewerken in praktijk* (foto: Roel Burgler/HH)

3 ARBEIDSMARKT

De economische crisis leidt tot forse inspanningen van sociale partners om de werkloosheid zoveel mogelijk te beperken. In het begin van 2009 bevindt de werkloosheid zich nog op een zeer laag niveau: 3,9%. Eind 2009 is 4,9% van de beroepsbevolking werkloos².

De aandacht van sociale partners is in 2009 vooral gericht op het zoveel mogelijk beperken van de instroom in de WW. Dit is met het oog op de toekomst, als naar verwachting de arbeidsmarkt vanwege de vergrijzing weer krappert zal worden, de meest effectieve aanpak. Vandaar dat sociale partners zich richten op maatregelen voor schoolverlaters, op behoud van de werktijdverkorting en vervolgens op invoering en behoud van de deeltijd-WW.

Het weer aan het werk helpen van de langdurig werklozen en gedeeltelijk arbeidsgeschikten of de uitbreiding van de kleine deeltijdbanen – belangrijke onderwerpen tijdens de Participatietop van 2007 – hebben dit jaar minder prioriteit in de marktsectoren. Het aantal vacatures ligt immers op een lager niveau. Op basis van de analyse van de arbeidsmarkt, die

samen met SZW begin 2009 wordt opgesteld, kan wel worden vastgesteld dat de overheidsgerelateerde sectoren weinig of geen last van de crisis hebben. Daar is nog ruimte om doelgroepen (meer) aan werk te helpen.

Aanpak jeugdwerkloosheid

In het *Sociaal Akkoord* maken sociale partners een aantal specifieke afspraken om jongeren bij de arbeidsmarkt te houden. Een van de afspraken behelst dat elke schoolverlater die langer dan drie maanden thuis zit een stageplaats aangeboden zal worden. Als de heer H. de Boer vervolgens zijn advies *Tegen de stroom in* publiceert, gaan sociale partners ervan uit dat er snel samen met de overheid een actieplan ontwikkeld kan worden om de jeugdwerkloosheid tegen te gaan. Dit loopt echter veel minder soepel dan verwacht.

Op de Jeugdwerktop van 29 juni, georganiseerd door staatssecretaris Klijnsma, blijkt dat het grootste probleem de landelijke financie-

---

² CPB, Kerngegevens arbeidsmarkt 1969-2010

ring van een sectorale aanpak is. Ondanks vele vergaderingen en gesprekken komt er geen landelijk arrangement tot stand. Sociale partners zullen per Werkpleinregio geld moeten 'ophalen' voor hun sectorale aanpak van de jeugdwerkloosheid. Vanwege de onduidelijkheid over de financiering hebben eind 2009 pas 2 sectoren een sectorarrangement over de aanpak van de jeugdwerkloosheid afgesloten: de bouw met 1.000 leerwerkplekken en de uitzendsector met 4.500 leerwerkplekken. In 2010 volgen er meer sectoren.

Een ander probleem bij de aanpak van de jeugdwerkloosheid is het gebrek aan informatie. Ondanks herhaalde verzoeken weet de Stichting in december nog steeds niet waar en hoeveel schoolverlaters er zonder baan zijn.

Werktijdverkorting en deeltijd-WW

Begin januari vraagt de Stichting van de Arbeid minister Donner om de Regeling Bijzondere werktijdverkorting (WTV) voort te zetten. Gezien de ongewisse ontwikkeling van de crisis is het volgens de Stichting nog veel te vroeg om deze maatregel in te trekken. WTV is belangrijk voor behoud en inzetbaarheid van vakbekwaam personeel voor de langere termijn. Dat lukt. De minister besluit de WTV voor nieuwe aanmelders te verlengen tot

21 maart. Hij schrijft op 26 februari de Kamer dat hij met sociale partners intussen de mogelijkheden van een vervangende regeling verkent.

Tijdens het Voorjaarsoverleg wordt afgesproken om het behoud van vakkrachten via de nieuwe Regeling deeltijd-WW te ondersteunen. Deze gaat per 1 april van start en zal met een aantal ingrijpende wijzigingen van kracht blijven tot in 2011. De wijzigingen in juli moeten ervoor zorgen dat er minder gebruik gemaakt gaat worden van de Regeling. Het ministerie vreest dat de gereserveerde gelden anders te snel zijn uitgeput. Latere wijzigingen zijn vooral gericht op het aanscherpen van de benutting van de deeltijd-WW voor scholing.

In 2009 doet 4% van de bedrijven een beroep op deeltijd-WW.

Om de Regeling deeltijd-WW te behouden, doet gedurende het jaar de Stichting van de Arbeid meermaals een dringend beroep op zowel de minister van SZW als de Tweede Kamer. Om haar pleidooi voor behoud van de Regeling te ondersteunen, vraagt de Stichting begin juni het onderzoeksbureau Research voor Beleid om via een quickscan uit te zoeken in hoeverre de deeltijd-WW werkgelegenheid in stand houdt. Uit dit onderzoek blijkt dat

vrijwel alle geïnterviewde werkgevers (93%) medewerkers, die nu in de deeltijd-WW zitten, moeten ontslaan (vier op de tien) ingeval de deeltijd-WW stopgezet zou worden. Dit zou vele duizenden extra ontslagen betekenen.

Om de informatie over de Regeling toegankelijker te maken, plaatst de Stichting op haar website een vraag- en antwoordlijst onder de titel *Deeltijd-WW, wat betekent dat?*. Deze wordt steeds aangepast aan de veranderde regelgeving en de vragen die binnenkomen bij het secretariaat van de Stichting. Voorafgaand aan de plaatsing controleert het ministerie van SZW de lijst. Uit de reacties kan worden opgemaakt dat van deze lijst veelvuldig en dankbaar gebruik wordt gemaakt.

Mobiliteitscentra

Het ministerie van SZW laat 14 januari weten dat er versneld 30 mobiliteitscentra komen op de Werkpleinen. In de mobiliteitscentra werken gemeenten, UWV, private intermediairs, ondernemers en onderwijs nauw samen om mensen, die door de crisis hun baan dreigen te verliezen of al kwijt zijn, zo snel mogelijk aan werk te helpen. Deze aanpak heeft succes. Sociale partners zijn nauw betrokken bij dit project via de Klankbordgroep Mobiliteitscentra.

Taskforce DeeltijdPlus

Op de Participatietop van juni 2007 is afgesproken dat er een taskforce komt om vrouwen met een kleine deeltijdbaan te stimuleren meer uren te gaan werken. In 2008 gaat de Taskforce DeeltijdPlus onder voorzitterschap van Pia Dijkstra aan het werk.

Op 2 juni komt de Taskforce het bestuur van de Stichting informeren en consulteren over de activiteiten van de Taskforce DeeltijdPlus. Centraal staat de vraag hoe beide partijen in een tijd van economische crisis elkaar kunnen versterken om zo een cultuuromslag in het denken over vrouwen en participatie te realiseren. Partijen constateren dat het echte succes in de marktsector zal komen zodra de economische crisis voorbij is. Een van de uitkomsten van dit gesprek is een gezamenlijk georganiseerd symposium in januari 2010 over Deeltijd+.

Werkdocument Aan het werk: *kansen creëren voor mensen die verder af staan van betaald werk*

Gedurende de eerste maanden van het jaar wordt in hoog tempo gewerkt, samen met SZW, UWV, Boaborea, ABU, RWI en decentrale

sociale partners, om te komen tot een set aanbevelingen om werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan betaald werk te helpen. Samen met SZW en een aantal onderzoeksinstellingen wordt een arbeidsmarktanalyse opgesteld die de participatiemogelijkheden voor deze werkzoekenden in kaart brengt.

De Stichting wil met deze nota bevorderen dat decentrale cao-partijen, vooral in de tekortsectoren, ook gedurende deze economisch neergang (duurzame) arbeidsplaatsen beschikbaar stellen voor deze groep werkzoekenden. De Stichting stelt vast dat publiekprivate samenwerking hierbij wenselijk is.

Inlenersaansprakelijkheid uitzendbranche

De Stichting van de Arbeid vraagt op 6 februari de Tweede Kamer om het wetsvoorstel *Inlenersaansprakelijkheid toepasselijkheid minimumloon en minimumvakantietoeslag* zodanig aan te passen dat malafide uitzendbedrijven het werken ook daadwerkelijk onmogelijk wordt gemaakt.

De Stichting stelt dat een sluitende aanpak van de malafide uitzendbureaus betekent dat er voldoende capaciteit bij de handhavende instanties aanwezig moet zijn, het boetesys-

teem effectief is en dat vrijwaring voor inleners van gecertificeerde uitzendbureaus – ook voor belastingen en sociale premies – geldt. Om effectief te zijn, mag de wet zich niet beperken tot het wettelijk minimumloon en inlenersaansprakelijkheid.

Halverwege het jaar besluiten de Stichting en het ministerie van SZW om de evaluatie van het *Kader voor samenwerking tussen het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de sociale partners ten behoeve van de handhaving van regelingen bij grensoverschrijdende arbeid* een jaar op te schorten. Vanwege de economische crisis is de inhuur van grensoverschrijdende arbeid drastisch gedaald. Een evaluatie dit jaar zal daarom waarschijnlijk weinig nieuwe gezichtspunten opleveren.

4 ARBEIDSVERHOUDINGEN

Actualisering NVP Sollicitatiecode

In overleg met de Stichting van de Arbeid past de Nederlandse Vereniging voor Personeelsmanagement & Organisatieontwikkeling (NVP) de *NVP Sollicitatiecode* aan. Deze code bevat de basisregels die arbeidsorganisaties en sollicitanten in acht behoren te nemen bij werving en selectie.

Aanleiding voor de aanpassing is dat het bewaren van gegevens van sollicitanten nauwkeuriger geregeld dient te worden. Bovendien heeft de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) al eerder aandacht gevraagd voor het stellen van regels voor het voeren van een voorkeursbeleid.

De geactualiseerde code wordt op 7 oktober in de Jaarbeurs te Utrecht tijdens *Performa 2009*, de vakbeurs voor HR-management, gepresenteerd.

Lancering Werving- en selectiegids

Na overleg met de Stichting lanceert de CGB een nieuwe website: *de Werving- en selectiegids*. De website is opgezet voor iedereen die

verantwoordelijk is voor het personeelsbeleid en voor sollicitanten. Er wordt informatie gegeven over de verschillende stappen in het werving- en selectieproces en de mogelijke valkuilen. Daarnaast worden er vanuit een P&O-perspectief verschillende discriminatiethema's uitgelicht.

Advies klokkenluiden

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), mevrouw Ter Horst, heeft d.d. 13 november 2008 de Stichting van de Arbeid en de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid (ROP) om advies gevraagd over de mogelijke oprichting/inrichting van een centraal meldpunt klokkenluiden voor zowel de publieke als de private sector. In haar advies d.d. 3 april geeft de Stichting aan dat zij geen voorstander is van een onafhankelijk centraal meldpunt als onderzoeksinstantie voor de private sector. Zij adviseert, evenals de ROP, om één landelijk advies- en verwijspunt klokkenluiden op te richten voor zowel de private als de publieke sector.

In het advies schrijft de Stichting ook welke

taken zij weggelegd ziet voor een landelijk advies- en verwijspunt klokkenluiden, welke randvoorwaarden geregeld dienen te worden en welke andere onderwerpen aan de orde moeten komen ingeval van verdere vormgeving.

In een brief van 10 juli, gericht aan de Tweede Kamer, kondigt de minister van BZK de oprichting aan van een advies- en verwijspunt klokkenluiden voor overheid en bedrijfsleven. Op 10 december stuurt de minister van BZK, mevrouw Ter Horst, de Tweede Kamer een voortgangsrapportage over haar voorgenomen beleid met betrekking tot een advies- en verwijspunt klokkenluiden. De minister wil op een aantal essentiële onderdelen afwijken van het advies van de Stichting en de ROP. Voorjaar 2010 sturen de beide organisaties een gezamenlijke reactie op deze voornemens.

5 BEROEPSONDERWIJS EN SCHOLING

De Stichting van de Arbeid zet zich in om een goede aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt te bevorderen. In dat kader is zij (nauw) betrokken bij een aantal regelingen en convenanten, zoals de regeling Innovatiearrangement en het convenant laaggeletterdheid. Zij werkt geregeld samen met onderwijskoepels, overheid en andere actoren in het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven.

Sociale partners en Colo

De Stichting van de Arbeid is vertegenwoordigd in het bestuur van Colo, de vereniging van samenwerkende kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven. Over deze bestuurlijke betrokkenheid heeft in 2009 een gedachtewisseling plaatsgevonden. De centrale vraag is of sociale partners het wenselijk vinden om als lid in het Colo-bestuur te participeren en zo ja, onder welke voorwaarden. De uitkomst van de discussie is dat sociale partners hun taakopvatting in het Colo-bestuur willen wijzigen. Formeel wensen zij te participeren in het bestuur, echter met een meer adviserende invulling van hun rol en taken. De concrete invulling

hiervan is in 2010 onderwerp van gesprek tussen Colo en sociale partners.

Werkdocument Leren loont

Naar aanleiding van het Najaarsoverleg 2008 heeft de Stichting van de Arbeid in juni het werkdocument *Leren loont* opgesteld over de bevordering van (sectoroverstijgende) scholing van werkenden. Dit document beoogt het belang van een cultuuromslag bij werknemers en werkgevers op het terrein van scholing en employability onder de aandacht te brengen. In het werkdocument zijn tal van aanbevelingen en voorstellen aan onderwijsveld, decentrale cao-partijen, bedrijven, overheid en O&O-fondsen/kenniscentra opgenomen die een structurele verbetering van de inzetbaarheid van werknemers met behulp van scholing bevorderen.

Scholing van werkenden

In juli brengt de Denktank Leren en Werken onder voorzitterschap van Roger van Boxtel

het advies *Tijd voor ontwikkeling* uit, een advies over het stimuleren van een leven lang leren in Nederland. De Denktank behandelt de vraag hoe burgers en bedrijven geprikkeld kunnen worden om zich optimaal te blijven ontwikkelen. Hiervoor is het nodig de leer-cultuur bij volwassenen te versterken. Om dit vorm te geven, noemt de Denktank onder andere als oplossing de invoering van een wettelijke scholingsplicht en van opleidingscheques. De Tweede Kamer houdt in september een hoorzitting over arbeidsmarkt en scholing waarvoor ook sociale partners zijn uitgenodigd. Werkgevers en werknemers zijn geen voorstander van een wettelijke scholingsplicht omdat een verplichting niet productief is en omdat scholingsafspraken thuishoren op de decentrale cao-agenda's.

In november geeft het kabinet in zijn reactie op het advies van de Denktank aan dat het een wettelijke scholingsaanspraak wil invoeren. De Stichting van de Arbeid stuurt op 4 december een brief aan de Tweede Kamer met het verzoek daarmee niet in te stemmen.

EVC

EVC staat volop in de belangstelling en is in beweging. EVC staat voor Ervaringscertificaat of wel het Erkennen van Verworven Compe-

tenties. Het is een arbeidsmarktinstrument waarmee werknemers zicht kunnen krijgen op hun competenties. Het Ervaringscertificaat kan al dan niet leiden tot verdere scholing. In het kader van de Regeling deeltijd-WW wordt EVC als belangrijk instrument gezien om werknemers op te scholen en inzetbaar te maken of te houden.

Dit jaar is de discussie over de borging van de kwaliteit van EVC aan de orde. Hierover wordt in het EVC-convenantpartnersoverleg gesproken, waaraan naast sociale partners vertegenwoordigers deelnemen van onderwijskoepels, Colo, particuliere aanbieders en de Projectdirectie Leren en Werken van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en SZW. Aanleiding voor deze discussie is dat de verantwoordelijkheden rond de kwaliteitsborging destijds niet in het convenant (2006) zijn geregeld. De ontwikkeling van EVC én het tijdelijke karakter van de Projectdirectie vragen om een meer duurzame oplossing met een heldere verantwoordelijkheidsverdeling. De overheid streeft op termijn naar een privaat stelsel van kwaliteitsborging.

Op grond van de gevoerde discussie in het convenantpartnersoverleg neemt de Projectdirectie Leren en Werken in december enkele besluiten voor de komende drie jaar. De overheid neemt de regie. In 2010 worden door de convenantpartners afspraken gemaakt over

een goed systeem van kwaliteitsborging voor na 2012, waarbij sprake is van een evenwicht tussen de verantwoordelijkheid van de overheid en de andere convenantpartners.

Innovatie beroepsonderwijs

De Stichting van de Arbeid heeft samen met *Het Platform Beroepsonderwijs* (HPBO) bij de staatssecretaris van OCW, mevrouw Van Bijsterveldt, erop aangedrongen om de regeling Innovatiearrangement (IA), die eind 2009 afloopt, te verlengen. Op basis van een evaluatie van het Innovatiearrangement, uitgevoerd door Twijnstra Gudde in december 2008, en via een gezamenlijke lobby van de Stichting en HPBO is in eerste instantie bereikt dat de regeling voor een jaar is verlengd tot eind 2010. Dit extra jaar zou gebruikt kunnen worden om een nieuwe innovatieaanpak beroepsonderwijs te ontwikkelen, waarin het – enigszins aangepaste – innovatiearrangement wordt geïntegreerd.

De Stichting en HPBO zijn het erover eens dat innovatie in en vanuit het beroepsonderwijs een impuls verdient, ook na 2010. Met de heren Van der Zwan en Leijnse, scheidend respectievelijk huidig voorzitter van de Beoordelingscommissie IA, is gesproken over hoe een nieuw innovatiebeleid na 2010 eruit zou moe-

ten zien. De doelstellingen van en voorwaarden voor de Regeling IA zijn eveneens aan de orde geweest. De belangrijkste doelstellingen zijn: bevordering doorstroom beroepskolom, een overkoepelende regeling waar andere regelingen in op kunnen gaan en vergroting van de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij het beroepsonderwijs. D.d. 3 juli schrijven Stichting van de Arbeid en HPBO gezamenlijk een brief aan staatssecretaris Van Bijsterveldt waarin wordt gepleit voor voortzetting van de regeling Innovatiearrangement na 2010.

Echter, in de begroting 2010 van OCW is de post van 20 miljoen euro voor de regeling Innovatiearrangement vanaf 2011 geschrapt. Wederom is in een gezamenlijk schrijven van Stichting en HPBO d.d. 6 november aan de staatssecretaris voorgesteld om de middelen uit de regeling Innovatiearrangement voor 2009 die aan het eind van dit jaar onbenut blijken te zijn (geschat op 3 miljoen euro) samen met de middelen voor 2010 (20 miljoen euro) beschikbaar te stellen voor de komende jaren 2010 én 2011. Daarmee wordt de termijn waarop innovatieprojecten kunnen worden ontwikkeld en uitgevoerd verlengd, wat een impuls zal zijn voor voortzetting door beroepsonderwijs en bedrijven ook na die periode. Begin 2010 is bericht ontvangen dat de staatssecretaris instemt met dit verzoek.

■ Servicedocument stages in het mbo

Het *Servicedocument stages in het mbo* (2006) is een gezamenlijk product van sociale partners, Colo, MBO Raad en JOB. Het is een handreiking om een zo eenvoudig en uniform mogelijk stagecontract op te stellen.

Dit document is in december aangepast naar aanleiding van enkele wetswijzigingen. De WVA Onderwijs³ is per 1 januari 2010 uitgebreid. De afdrachtvermindering kan tijdelijk (in 2010) worden toegepast voor verhoging van het opleidingsniveau van de werknemer. Ook is de WVA Startkwalificatie, bedoeld voor voormalig werklozen om alsnog een startkwalificatie (= mbo 2-niveau) te behalen, uitgebreid. De regeling geldt nu ook voor werknemers die uit een re-integratietraject komen. Voor werknemers die wisselen van leerbedrijf kan het nieuwe leerbedrijf gebruik maken van de WVA om de werknemer alsnog een startkwalificatie te laten behalen.

Ook is een overzicht opgenomen over aansprakelijkheid van instellingen en leerbedrijven in geval van stage. De aangepaste versie van het *Servicedocument* staat op de website van de Stichting.

■ Inburgering

In verschillende werkgroepen van de Stichting van de Arbeid is overleg gevoerd over de vraag op welke wijze sociale partners kunnen bijdragen aan het bevorderen van de inburgering van werkenden. Bezien wordt of hiermee kan worden aangesloten bij lopende projecten in het kader van de bestrijding van laaggeletterdheid. Het gaat met name om inburgeraars die via een duaal traject een arbeidsplaats vervullen. In 2010 wordt dit overleg voortgezet.

■ Laaggeletterdheid

In het convenant laaggeletterdheid⁴ is onder meer vastgelegd dat de overheid en sociale partners zich ten doel stellen dat het aantal werkende laaggeletterden (thans circa 420.000) in 2015 is gedaald met 60 procent tot maximaal 168.000 werkende laaggeletterden. De Stichting van de Arbeid heeft, veelal in samenwerking met Stichting Lezen & Schrijven, activiteiten en regionale bijeenkomsten (mede)georganiseerd dan wel op de rails

---

3 Wet Vermindering Afdracht loonbelasting en premie volksverzekeringen (WVA)

4 Convenant Structurele aanpak laaggeletterdheid in de samenleving en het bedrijfsleven 2007 - 2015 (september 2007), ondertekend door overheid (OCW, SZW, J&G) en Stichting van de Arbeid

gezet. Deze hebben tot doel laaggeletterdheid een bredere bekendheid te geven en branches/bedrijven te stimuleren om in hun branche of bedrijf het thema bespreekbaar te maken. Bewustwording is hierbij het sleutelwoord.

De Stichting van de Arbeid heeft een beperkte monitor opgesteld over 2008 en 2009 om te zien hoe laaggeletterdheid in de bedrijven is geland. Onder andere is door raadpleging van cao-databanken nagegaan in hoeverre de aanpak van laaggeletterdheid is opgenomen in de cao. Daarnaast wordt een check gedaan bij een aantal bedrijven naar de successen van hun beleid, maar ook naar de obstakels die men onder vindt bij het uitvoeren van hun beleid. Zowel bedrijven die de aanpak van laaggeletterdheid in hun beleid hebben opgenomen als bedrijven die niets doen, worden hiertoe bevraagd. Deze beperkte monitor, die begin 2010 wordt uitgebracht, is vooral kwalitatief van aard.

Een uitgebreide monitor over 2008 en 2009, die wordt uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, wordt medio 2010 verwacht.

In de Week van de Alfabetisering (7 - 13 september) heeft de Stichting van de Arbeid actief deelgenomen aan activiteiten die Stichting Lezen & Schrijven heeft georganiseerd. Zo heeft werknemersvoorzitter Agnes Jongerius een bezoek gebracht aan een bedrijf waar

een deel van de werknemers in de Regeling deeltijd-WW zit en Nederlandse les krijgt.

De Stichting neemt deel aan het Interdepartementaal Vaardighedenoverleg. Dit is een overleg waaraan naast de ministeries van EZ, OCW, SZW, VROM, Jeugd en Gezin, Financiën, BZK en VWS ook organisaties als VNG, Stichting van de Arbeid, Juridisch Loket en Stichting Lezen & Schrijven deelnemen. Doel is om informatie uit te wisselen over de programma's op het gebied van basisvaardigheden die door de deelnemende organisaties worden uitgevoerd en om zo mogelijk samenwerkingsverbanden te leggen tussen de diverse programma's. Het betreft vaardigheden op het terrein van lezen, schrijven en rekenen, burgerschap, digivaardigheden en media, financiële thema's en gezondheid.

Overlegpartners

Met Colo en MBO Raad is dit jaar eenmaal overleg gevoerd (juni) o.a. over maatregelen ter bestrijding van de economische crisis.

Tegen het einde van het jaar is in goed overleg besloten het halfjaarlijks overleg, ingevoerd naar aanleiding van de Werktop van december 2005, alleen dan te houden wanneer een van de gesprekspartners daaraan behoefte heeft en/of er een zinvolle agenda is.

Naast haar deelname aan de genoemde overlegvormen maakt de Stichting deel uit van het Monitorcomité ESF (2007 - 2013).

Werkbezoek

In februari brengt de Werkgroep Onderwijs een werkbezoek aan ROC Leiden. Met het management van de unit Handel & Economie is gesproken over o.a. stageplaatsen, begeleiding van de beroepspraktijkvorming, samenwerking met de kenniscentra, doorstroom naar hogere niveaus, EVC-trajecten en competentiegericht onderwijs. Er is een rondgang gemaakt langs enkele activiteiten zoals een open leercentrum en een leerwerkbedrijf.

6 SOCIALE ZEKERHEID: PREVENTIE, ZORG EN RE-INTEGRATIE

35-Min

Sinds 1 januari 2006 zijn sociale partners verantwoordelijk voor de re-integratie van werknemers die door UWV minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn verklaard. De Stichting van de Arbeid monitort via een jaarlijks onderzoek de arbeidsmarktsituatie van deze groep.

Onderzoek naar de arbeidsmarktpositie van 35-minners vanaf 2006

In februari publiceert de Stichting het onderzoeksrapport *35-min op weg naar werk*. Uit dit derde (kwantitatieve) onderzoek⁵ blijkt dat steeds meer 35-minners werken. Dit aantal neemt elk jaar toe: van 51 procent ultimo 2006, via 57 procent ultimo 2007 naar bijna 62 procent eind juni 2008.

Naast dat er sprake is van een positieve trend, draagt de Stichting ook nadrukkelijk uit dat een verdere vergroting van de arbeidsdeel-

name noodzakelijk blijft. Uit het onderzoek blijkt dat 35-minners, die hun werk verliezen en een WW-uitkering ontvangen, moeilijk weer aan het werk komen; pas 36 procent heeft na een jaar weer werk.

Het onderzoek geeft een eerste voorzichtige indicatie over de duurzaamheid van de arbeid. Van de groep werknemers die in de eerste helft van 2006 is afgewezen voor de WIA werkt in 2007 58,8%. Van deze 58,8% werkt in 2008 nog 48,4%.

Onderzoek naar de uitwerking van het aangescherpte Schattingsbesluit

Op verzoek van de Stichting van de Arbeid verricht UWV onderzoek om inzichtelijk te maken hoe de aanscherping van het Schattingsbesluit – waartegen de Stichting bij de invoering van de WIA bezwaar maakte – uitgewerkt heeft voor de 35-minners. Daarbij gaat het om elementen als het effect op de mate van arbeids-

---

5 De cijfers van 35-min op weg naar werk zijn niet te vergelijken met de cijfers uit de eerdere rapporten. Dat komt omdat de twee eerdere rapporten uitgaan van steekproeven. Het derde rapport bevat een kwantitatieve analyse van het totale bestand van werknemers die in de periode januari 2006 tot en met juni 2008 voor de WIA zijn beoordeeld en van wie de claim is afgewezen om reden van 35-min.

De in het tweede onderzoek Geen WIA, wel werk? geconstateerde stijgende lijn in het aantal 35-minners dat aan het werk is, wordt echter door dit derde onderzoek bevestigd.

ongeschiktheid, het al of niet aan het werk zijn en het al of niet hebben van een dienstverband. Aanleiding voor het onderzoek is de constatering van de Stichting⁶ dat als er gemakkelijker alternatieve functies met een hogere beloning kunnen worden vastgesteld het arbeidsongeschiktheidspercentage snel lager wordt. Werknemers met een laag loon hebben in dat geval een relatief grotere kans op een laag uitkeringspercentage, terwijl er door de mate van gezondheidsproblemen sprake kan zijn van moeilijke inzetbaarheid en beperkte mogelijkheden tot re-integratie.

De uitkomsten van het Kennismemo *Schatting effect aangepaste Schattingsbesluit op aandeel afwijzingen WIA* van 28 september worden betrokken bij de evaluatie van de WIA in 2010.

Onderzoek naar de relatie tussen (gepercipieerde) gezondheid en werkhervatting

Daarnaast heeft de Stichting de RWI gevraagd om onderzoek te laten uitvoeren dat inzicht geeft in de relatie tussen de (ervaren) belastbaarheid van 35-minners en de kans op werkhervatting. De achtergrond hiervan is dat in de *Praktische conclusies en aanbevelingen 35-min* wordt gesteld dat er binnen de categorie 35-minners werknemers met aanzienlijke

arbeidsbeperkingen voorkomen. De relatie tussen (het uitblijven van) werkhervatting en vastgestelde dan wel ervaren belastbaarheid van 35-minners berust echter nog op veronderstellingen. De onderzoeksuitkomsten worden in het eerste kwartaal 2010 verwacht en zullen eveneens worden betrokken bij de evaluatie van de WIA.

Loondoorbetaling na 104 weken ziekte

De Stichting van de Arbeid heeft d.d. 2 juli de minister van SZW en d.d. 3 december de Tweede Kamer per brief laten weten dat zij een wettelijk geregelde inkomensvoorziening wil voor werknemers die na 104 weken ziekte minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn verklaard, daarna hun oorspronkelijke baan hervatten voor minder uren of ander werk verrichten en vervolgens opnieuw ziek worden. Er bestaat veel onduidelijkheid over de rechten die deze werknemers hebben ten opzichte van de werkgever en mutatis mutandis de verplichtingen van de werkgever jegens de 35-minners. hAlle briefwisselingen ten spijt leidt dit in 2009 (nog) niet tot de door de Stichting gewenste regeling.

---

6 Nota Praktische conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van de rondetafelgesprekken over re-integratie en behoud voor werk van werknemers die minder dan 35% arbeidsongeschikt zijn, 6 maart 2008

Tussenevaluatie WGA en algehele evaluatie WIA

In 2010 zal zowel de tussenevaluatie van de Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) als de algehele evaluatie van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) plaatsvinden. Met het oog hierop heeft de Stichting een aantal onderwerpen die volgens haar bij de evaluaties betrokken moet worden onder de aandacht van de minister van SZW gebracht.

Werkdocument Van-werk-naar-werk

Op het Najaarsoverleg 2008 spreken kabinet en sociale partners af om het principe 'van-werk-naar-werk' (vwnw) verder vorm en inhoud te geven. Op deze wijze moeten werknemers blijvend inzetbaar gehouden worden en werkloosheid worden voorkomen. Een werkgroep gaat aan de slag om op basis van een analyse van de stand van zaken, de reeds beschikbare instrumenten en de bestaande knelpunten voorstellen te ontwikkelen. Speciaal aandachtspunt is hoe een en ander georganiseerd kan worden voor het midden- en kleinbedrijf (mkb).

De werkgroep voert diverse fact finding-gesprekken, onder andere met vertegenwoordigers

van het beroepsgoederenvervoer en de bouw. Met UWV en ABU wordt gesproken over de vraag of door samenwerking van publieke en private partijen een nieuwe impuls kan worden gegeven aan vwnw-trajecten.

In het werkdocument *Van-werk-naar-werk: nu en in de toekomst* staan zowel aanbevelingen aan sociale partners om tot vwnw-beleid en -maatregelen te komen als adviezen aan publieke en private dienstverleners om de dienstverlening te optimaliseren. Ook wordt aandacht besteed aan de rol die de landelijke en lokale overheid in dit kader heeft.

7 ARBEIDSSOMSTANDIGHEDEN

Symposium De gezonde werkvloer

De Stichting van de Arbeid en partijen betrokken bij het Convenant Gezond Gewicht willen een gezonde leefstijl op de werkvloer bespreekbaar maken. Daarom organiseren zij op 22 september een symposium. Tachtig werkgevers en werknemers gaan met elkaar in gesprek over het thema gezondheid op de werkvloer. Kennis delen en ervaringen uitwisselen is het doel van het symposium. Dit gebeurt aan de hand van drie presentaties van best practices uit het bedrijfsleven en een paneldiscussie over het toepassen van actief gezondheidsbeleid op de werkvloer. Zie ook bijlage 1.

Project Arbocatalogi

Stand van zaken

In januari 2010 hebben meer dan 130 sectoren een toetsingsbrief van de Arbeidsinspectie ontvangen met een positief resultaat. Het ministerie van SZW heeft berekend dat daarmee zo'n 50% van de werknemers onder een arbocatalogus valt. Dit betekent echter tegelijkertijd dat voor de overige 50% van de werknemers nog een arbocatalogus gerealiseerd kan worden.

gus valt. Dit betekent echter tegelijkertijd dat voor de overige 50% van de werknemers nog een arbocatalogus gerealiseerd kan worden.

Verlenging project arbocatalogi

In de oorspronkelijke opzet van het project arbocatalogi was 2009 het laatste projectjaar. In het voorjaar vat bij de Commissie Begeleiding Arbocatalogi (CBA) de gedachte post dat het project verlenging behoeft. Er is op dat moment sprake van een beperkt aantal getoetste arbocatalogi, veel sectoren moeten het overleg over de arbocatalogus nog opstarten en ook kondigt een aantal sectoren aan dat de 'eerste arbocatalogus' van hun sector uitgebreid moet worden. Dit leidt ertoe dat de CBA haar voorzitter en secretaris vraagt om de wens inzake verlenging grondig te inventariseren.

In juni leggen zij hun conclusie aan de CBA voor: de organisaties willen het project bij voorkeur met twee jaar verlengen. In deze periode moeten twee doelen worden nagestreefd:

1. uitbreiding van het aantal getoetste arbocatalogi;
2. completering van de bestaande arbocatalogi.

In juli kondigt de minister van SZW in een Algemeen Overleg met de Tweede Kamer aan dat hij sociale partners wil verzoeken om het project nog één jaar te verlengen. De minister vindt het belangrijk om – als onderdeel van het project – ook de implementatie van de gemaakte afspraken op de werkvloer op te nemen.

Hij verzoekt de Stichting van de Arbeid om voorstellen in te dienen voor de verlenging van het project. Dit leidt tot een subsidieaanvraag waarin drie doelstellingen worden geformuleerd:

- a. sectoren zullen gestimuleerd worden om een arbocatalogus te maken. De CBA streeft een aantal van minimaal 150 catalogi na aan het eind van het project;
- b. sectoren zullen gestimuleerd worden om hun arbocatalogus ‘af te maken’. Dat wil zeggen dat in een arbocatalogus *alle risico's* worden behandeld die daarin volgens sociale partners thuis horen;
- c. de arbocatalogus zal geïmplementeerd worden; dat wil zeggen dat sociale partners de ondernemingen zullen stimuleren om de arbocatalogus in de bedrijfsvoering toe te passen.

Opschorting overleg

In de tweede helft van 2009 wordt het over-

leg over de arbocatalogus tijdelijk opgeschort. Aanleiding voor deze opschorting is het debat tussen sociale partners en SZW over de vraag of alle aspecten van het SER-advies *Evaluatie Arbo-wet 1998* in voldoende mate zijn uitgevoerd. Het betreft vooral de aanbeveling om beleidsregels met *“heldere en concrete, handhaafbare doelvoorschriften”* op te nemen in het publieke domein.

Uiteindelijk leidt de opschorting tot de afspraak dat SZW de Arbobeleidsregels hierop zal screenen. Voorjaar 2010 zal het ministerie de resultaten van de screening rapporteren.

De inhoud van de arbocatalogus

In oktober wordt de inhoud onderzocht van de arbocatalogi die op [www.arboportaal](http://www.arboportaal.nl) zijn geplaatst. Het betreft de door de Arbeidsinspectie (AI) getoetste catalogi.

De belangrijkste resultaten van dit onderzoek zijn:

1. Er zijn per 1 december 2009 arbocatalogi van 67 sectoren; 12 van de goedgekeurde arbocatalogi zijn niet toegankelijk via Arboportaal. Op dat moment liggen er bij de AI nog zo'n 50 arbocatalogi ter toetsing voor.
2. Over de 55 op Arboportaal geplaatste arbocatalogi kan gemeld worden dat in 16 arbocatalogi twee risico's staan beschre-

ven. Elf hiervan behandelen twee arbeidsrisico's zonder verdere toelichting. In de overige vijf wordt aangekondigd dat er gewerkt gaat worden aan uitbreiding van de catalogus. Er zijn dus 39 arbocatalogi – tweederde van de onderzochte arbocatalogi – waarin minimaal drie risico's zijn behandeld. In 24 daarvan staan vijf of meer risico's.

3. Wat betreft de risico's geldt het volgende: fysieke belasting is een risico dat in 37 van de 55 arbocatalogi voorkomt; werkdruk/PSA in 22, gevaarlijke stoffen in 21, beeldschermwerk in 17, geluid in 13, agressie en geweld in 10, BHV idem, machineveiligheid in 7. Bij deze telling moet aangetekend worden dat de cijfers iets hoger of lager kunnen uitvallen omdat in een arbocatalogus andere formuleringen of een andere indeling voor de risico's gebruikt kunnen zijn. Dat doet echter niets af aan het beeld dat fysieke belasting en werkdruk de twee meest voorkomende risico's zijn.

Werkconferentie

Er wordt een werkconferentie gehouden onder de titel *Hoe komt de arbocatalogus tot stand*. Doel van deze conferentie is om secto-

ren die nog uit de startblokken moeten, te ondersteunen bij de inrichting van hun proces. Aan de conferentie nemen meer dan 70 vertegenwoordigers van sectorale organisaties deel. De conferentie vormt de basis voor de nieuwe publicatie *Op weg naar de Arbocatalogus*.

Project Stichting Arboflex

Uit een analyse van arbeidsongevallen blijkt dat uitzendkrachten relatief vaak slachtoffer van arbeidsongevallen zijn. Gebrek aan voorlichting/informatie over de aard van het werk, de risico's die daaraan verbonden zijn en welke maatregelen ingezet kunnen worden om de risico's te beteugelen, zijn veelal de oorzaak van de ongevallen.

Op verzoek van de Stichting Arboflex, het paritaire arbo-instituut voor de uitzendbranche, wordt een project gestart om te komen tot een *handreiking* voor sociale partners in andere sectoren. Doel van de *handreiking* is om in de arbocatalogus van andere sectoren (meer) aandacht te schenken aan de positie van uitzendkrachten. Deze wordt in 2010 uitgebracht.

8 ARBEIDSPENSIOENEN

Bijna alle werknemers nemen deel aan een arbeidspensioenregeling. Dit is een belangrijke én kostbare arbeidsvoorwaarde waar werkgevers(organisaties) en vakorganisaties in bedrijfstakken en ondernemingen over onderhandelen. Pensioenregelingen worden uitgevoerd door bedrijfstakpensioenfondsen, ondernemingspensioenfondsen en door verzekeringsmaatschappijen.

De gevolgen van de financieel-economische crisis

De financieel-economische crisis heeft het overgrote deel van de pensioenfondsen hard geraakt. Pensioenverzekeraars hebben forse verliezen geleden op hun beleggingen ten behoeve van de bij hen ondergebrachte rechtstreeks verzekerde regelingen en de herverzekerde pensioenfondsen. Eind 2008 is de gemiddelde dekkingsgraad van de pensioenfondsen gezakt onder de 100%. Dit betekent dat niet alleen sprake is van een reservetekort, maar ook van een dekkingstekort. Vanaf maart tot de jaarwisseling treedt echter gestaag herstel op van de dekkingsgraden tot gemiddeld

105%. Dit komt vooral door de koersontwikkeling op de aandelenmarkten. De koersontwikkeling van de vastrentende beleggingen is meer bescheiden. De lange rente blijft per saldo op een laag niveau.

Vanwege de lage dekkingsgraden per ultimo december 2008 hebben ongeveer 340 pensioenfondsen vóór 1 april een herstelplan bij De Nederlandsche Bank (DNB) ter beoordeling ingediend. Medio 2009 meldt DNB dat bijna alle herstelplannen zijn goedgekeurd. Begin 2010 moeten deze fondsen aan DNB rapporteren over de voortgang en de uitvoering van de maatregelen.

Bijbetaalproblematiek bij pensioenwaardeoverdrachten

De bijbetaalproblematiek bij pensioenwaardeoverdrachten is niet op een eenvoudige wijze noch op korte termijn tot een oplossing te brengen, concluderen de Stichting van de Arbeid en de pensioenkoepels in een brief van 8 januari aan minister Donner van SZW. De minister heeft, naar aanleiding van een motie, de Stichting om advies gevraagd over het pro-

bleem dat een werkgever met een rechtstreeks verzekerde pensioenregeling, die een werknemer in dienst neemt die besluit tot waardeoverdracht van zijn pensioenaanspraken, als gevolg daarvan kan worden geconfronteerd met een forse bijbetaling.

De Stichting stelt vast dat binnen de huidige systematiek van de wettelijke regeling voor pensioenwaardeoverdrachten dit probleem niet structureel kan worden opgelost. Een meer fundamenteel advies over de pensioenwaardeoverdrachten zal een aantal maanden vergen. De in de adviesaanvraag genoemde specifieke bijbetaalproblematiek bij rechtstreeks verzekerde regelingen is daar een onderdeel van.

In de huidige systematiek is het overigens wel mogelijk om de hoogte van de bijbetalingen in voorkomende gevallen te verminderen. Dit kan door op de overdrachtswaarde een vaste opslag mee te geven van 20% tenzij de dekkinggraad van één of van beide van de betrokken pensioenfondsen op een lager niveau ligt dan 120. In die situatie geldt dat de opslag in procenten gelijk wordt gesteld aan de laagste dekkinggraad minus 100. Reden voor deze beperking is dat van pensioenfondsen in redelijkheid niet kan worden gevraagd bij een uitgaande waardeoverdracht meer mee te geven dan er is gefinancierd. Dat zou immers leiden

tot een benadeling van het eigen fonds en dus van de achterblijvende deelnemers en gepensioneerden.

Omdat echter als gevolg van de financieel-economische crisis de dekkinggraden van de meeste pensioenfondsen tot fors onder het niveau van het vereist vermogen zijn gedaald, leidt deze oplossingsrichting nauwelijks tot enige reductie van hoge bijbetalingen door veelal kleine werkgevers met een rechtstreeks verzekerde regeling. Hier komt nog bij dat, als er sprake is van een dekkingstekort (dekkinggraad minder dan 100), de Pensioenwet niet toestaat dat fondsen aan verzoeken om waardeoverdracht meewerken.

De Stichting stelt daarom voor om in 2009 pas op de plaats te maken qua aanpassing van de regelgeving. Zij wil de variant met de vaste opslag over een jaar opnieuw bezien tegen de achtergrond van de dan geldende omstandigheden.

Eindevaluatie medezeggenschap gepensioneerden, Inventarisatie Principes voor goed pensioenfondsbestuur en Gemeenschappelijke Verklaring van de Stichting van de Arbeid en de Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties

Op 19 maart brengt de SER-Pensioencommissie twee evaluaties uit: de *Eindevaluatie van het Vernieuwd Convenant medezeggenschap gepensioneerden* en de *Inventarisatie Principes voor goed pensioenfondsbestuur*. Beide zijn verricht op verzoek van de Stichting van de Arbeid. In de *Inventarisatie Principes* wordt geconstateerd dat het merendeel van de pensioenfondsen de implementatie ter hand heeft genomen en erin is geslaagd de maatregelen in te voeren. Naar aanleiding van de *Eindevaluatie van het Vernieuwd Convenant Medezeggenschap Gepensioneerden* brengen op 30 maart de Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO) en de Stichting van de Arbeid een *Gemeenschappelijke Verklaring* uit. Zij consta-

teren dat bij 98% van de ondernemingspensioenfondsen en bij 95% van de bedrijfstakpensioenfondsen een vorm van medezeggenschap is geregeld. Daarnaast stellen beide organisaties echter ook vast dat de fondsen de medezeggenschap niet op alle onderdelen hebben ingevuld.

Met deze uitkomsten hebben de convenantpartijen voldoende aanknopingspunten om verder te praten over verbeteringen. Conform de eerder gemaakte afspraak zal het overleg starten met de vraag hoe in de toekomst de doelstellingen van het *Vernieuwd Medezeggenschapsconvenant* worden gerealiseerd. Bij

■ Rapport en persverklaring

dit overleg worden de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (VB), de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (Opf), de Unie van Beroepspensioenfondsen (UvB) en het Verbond van Verzekeraars (VvV) betrokken.

Advies inzake fase II van de Algemene Pensioeninstelling (API)

Op 27 februari schrijft de Stichting van de Arbeid aan SZW dat zij het samengaan van ondernemingspensioenfondsen mogelijk wil maken. Zo kunnen de kleinere fondsen gemakkelijker voldoen aan de vereisten van goed pensioenfondsbestuur (pension fund governance - PFG) en medezeggenschap. De minister had een brede oplossing voor dit probleem voorgesteld, die de Stichting van de Arbeid om principiële en praktische bezwaren afwijst.

De Stichting, pensioenkoepels en VvV kiezen voor de meer beperkte oplossing zoals voorgesteld door de Opf. In dit voorstel kunnen bestaande ondernemingspensioenfondsen samengaan in een multi-ondernemingspensioenfonds (multi-opf) terwijl de vermogens van de oorspronkelijke fondsen gescheiden blijven (ring fencing). Dit voorstel houdt een beperkte aanpassing van de domeinafbakeningsregels tussen pensioenfondsen en verzekeraars in en heeft geen gevolgen voor de verplichtstelling.

Minister Donner volgt dit advies op en dient in september een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer in.

Kortetermijnherstelplannen pensioenfondsen

In een brief van 27 februari verzoekt de Stichting van de Arbeid minister Donner om overleg over de voorgenomen ministeriële regeling inzake de kortetermijnherstelplannen. De Stichting vraagt om een aanpassing van het voorgenomen beleid zoals minister Donner dat op 20 februari heeft geformuleerd in zijn brief aan de Tweede Kamer. De Stichting wenst meer ruimte voor maatwerk door DNB. De Stichting bepleit, als niet ontkomen kan worden aan korting op ingegane pensioenen en opgebouwde pensioenaanspraken, de mogelijkheid van een gefaseerd en gedifferentieerd beleid met een maximale wachttijd van 3 jaar, ook binnen een verlengde herstelperiode van vijf jaar. Maatwerk houdt overigens ook in dat DNB, ingeval van een heel ernstig dekkingstekort in combinatie met een ontoereikende herstelcapaciteit, de bevoegdheid heeft om van het desbetreffende fonds te verlangen dat op een eerder moment dan na drie jaar kortingsmaatregelen worden getroffen.

Interne miniconferentie Werkgroep Pensioenen

Op 14 mei vindt in Noordwijk onder leiding van de heer Kamps (o.a. plaatsvervangend kroonlid SER) in informele sfeer een miniconferentie plaats ter voorbereiding van de beoogde evaluatie van het Financieel Toetsingskader (FTK) in het licht van de financieel-economische crisis.

De heer Van Popta (MKB-Nederland, werkgeversvoorzitter VB) presenteert zijn visie op *De pensioenagenda 2009 – 2010*. De heer Knot (divisiedirecteur Toezichtbeleid DNB) spreekt over de evaluatie van het FTK. De heer Tamerus (MHP, hoofd Concern-Actuariaat PGGM) verzorgt een inleiding onder de titel *De doodlopende weg van de nominale belofte (hard) of een betaalbare en houdbare reële ambitie (zacht)*. Daarna geeft de heer Boeschoten (Shell Asset Management) zijn visie op *FTK bij het oud papier?* De conferentie wordt besloten met een geanimeerde discussie.

Overleg met De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten (AFM)

Op 22 januari en op 4 juni vindt het periodieke halfjaarlijkse overleg plaats met DNB en de

AFM. Op 22 januari is gesproken over:

- de financiële positie van de pensioenfondsen en het toezicht door DNB en AFM;
- de stand van zaken toepassing indexatielabel;
- de evaluatie medezeggenschap en principes voor goed pensioenfondsbestuur ;
- het advies over de 2e fase API-traject.

In het overleg op 4 juni is gesproken over:

- de stand van zaken financiële positie pensioenfondsen en ingediende herstelplannen;
- de stand van zaken advisering Commissie Parameters en voorbereiding evaluatie FTK;
- *Brede aanpak pensioenvraagstukken* (brief SZW);
- follow-up inzake medezeggenschap, PFG en deskundigheidsbevordering.

Beëindiging overleg met de CSO

Op 17 juli schrijft de Stichting aan de voorzitter van de CSO dat de Stichting van de Arbeid het overleg over de verbetering van de medezeggenschap bij de pensioenregelingen beëindigt. De Stichting neemt dit pijnlijke besluit vanwege de openlijke keuze van de CSO voor het wetsvoorstel Koşer Kaya/Blok. Hierdoor heeft de CSO de basis ontnomen aan

het overleg over verbetering van de medezeggenschap van gepensioneerden. De Stichting schrijft dat zij blijft streven naar een kwalitatief goede medezeggenschap van gepensioneerden maar daarbij de weg van zelfregulering verkiest boven die van wet- en regelgeving. De minister van SZW wordt hierover geïnformeerd.

Voor het overleg over de *Principes voor goed pensioenfondsbestuur* zal de Stichting de CSO blijven uitnodigen.

Initiatiefwetsvoorstel Koşer-Kaya/Blok met betrekking tot de medezeggenschap van pensioengerechtigden in pensioenfondsbesturen

Op 26 augustus schrijft de Stichting van de Arbeid de Tweede Kamer dat dit initiatiefvoorstel wederom tot een verzwaring van de governance-last zal leiden. Het creëert bovendien dubbeltellingen in de (mede)zeggenschap van de pensioengerechtigden en introduceert vertegenwoordigers van deelbelangen in de besturen van de bedrijfstakpensioenfondsen.

Stichting van de Arbeid reageert op advies Commissie-Don

"Stapelning van pessimisme vormt een ernstige bedreiging voor het huidige Nederlandse pensioenstelsel". Met deze stellingname in haar persbericht reageert de Stichting op 24 september teleurgesteld op het verdeelde advies van de Commissie-Don. Deze commissie had tot taak om het ministerie van SZW te adviseren over de nieuwe parameterwaarden die pensioenfondsen maximaal mogen gebruiken voor hun langetermijnberekeningen en voor de berekening van de kostendeckende premie. De Commissie-Don adviseert verdeeld over de realistische inschatting van het verwachte toekomstige aandelenrendement. De Stichting acht het, gelet op de meer principiële aard van de verdeeldheid binnen de Commissie-Don, gewenst dat minister Donner een second opinion inwint over de onderhavige problematiek.

Verdeeldheid over realistische parameters

De heer Don, voorzitter van de gelijknamige commissie, en de vertegenwoordigers van het Centraal Planbureau (CPB) en DNB schatten in dat de toekomstige aandelenrendementen aanmerkelijk lager zijn dan het historisch gemiddelde. Zij baseren zich daarbij op een beperkte selectie van studies. Hierin wordt be-

toogd dat rendementen uit het verleden deels veroorzaakt zijn door meevallers die niet representatief zijn voor de toekomst zoals de integratie van de financiële markten, technologische ontwikkelingen en een ongekende stijging van de productiviteit. Daarom adviseren zij het aandelenrendement met ongeveer 1,5%-punt te verlagen ten opzichte van de huidige waarden. Dit kan ertoe leiden dat de pensioenpremies met in totaal ca. 5 miljard euro moeten stijgen.

De vertegenwoordigers van sociale partners in de Commissie-Don zijn van oordeel dat de parameters waarmee de pensioenfondsen hun langetermijnberekeningen moeten maken zo realistisch mogelijk moeten worden vastgesteld. In de praktijk blijkt immers dat forse afwijkingen van gemiddelde waarden gedurende langere tijd kunnen optreden. Zij baseren zich op het langetermijn aandelenrendement over de periode 1900 t/m 2008, het gemiddelde van 'goede en slechte tijden'. De redeneringen in literatuur om voor de toekomst van dit langjarig gemiddelde af te wijken (naar beneden of naar boven) achten deze leden niet overtuigend. Zij adviseren, ook op basis van wetenschappelijke literatuur, de parameters voor beursgenoteerde aandelen en overige zakelijke waarden ten opzichte van de huidige waarden te verlagen met 0,35%-punt respectievelijk 0,25%-punt.

De Stichting van de Arbeid verwacht dat het advies van de meerderheid in de Commissie-Don – vanwege de initiële kostenstijging van 5 miljard euro – een toename zal betekenen van regelingen waarbij de financiële risico's voor een groot deel of zelfs geheel voor rekening komen van de deelnemers en de gepensioneerden. Een of meerdere ongunstige beleggingsjaren kunnen bij dit soort regelingen (CDC- of DC-regelingen) leiden tot fors lagere pensioenen. Een dergelijk scenario heeft zich de afgelopen tijd in de VS en in de UK voltrokken. De Stichting acht het daarom gewenst dat de minister een second opinion inwint over de onderhavige problematiek.

De Stichting van de Arbeid herhaalt bovendien haar voorstel om de problematiek van de parameterwaarden te betrekken bij de voor 2010 voorziene evaluatie van het FTK. Dat betekent dat in ieder geval gedurende 2010 de huidige parameters zouden moeten worden gehandhaafd.

Uitkomsten Breed Overleg over Medezeggenschap en Diversiteit bij Pensioenfondsen

Op verzoek van minister Donner en de Tweede Kamer (motie-Omtzigt c.s.) organiseert de Stichting van de Arbeid in november een breed

overleg met maatschappelijke organisaties voor ouderen, jongeren en vrouwen en kenniscentra voor diversiteit en multiculturele ontwikkeling. Gepoogd wordt te komen tot een breed gedragen voorstel voor medezeggenschap bij (bedrijfstak)pensioenfondsen en voor een grotere diversiteit in de samenstelling van de organen van pensioenfondsen. Op 26 november informeert de Stichting de minister over de uitkomsten. De Tweede Kamer wordt op zijn beurt door de minister op 4 december geïnformeerd.

Over de wenselijkheid van een grotere diversiteit in de pensioenfondsorganen bestaat overeenstemming. Jongeren, allochtonen en vrouwen moeten gestimuleerd worden om hierin zitting te nemen. Over de wijze waarop de diversiteit zal moeten worden gerealiseerd, is verschil van opvatting tussen enerzijds AVV, NOOM, NVOG, PCOB, PUSH, Unie KBO en anderzijds Stichting van de Arbeid, ANBO, FNV Vrouwenbond, CNV Jongeren, Passage, FNV Jong en Jong Management VNO-NCW.

Ook over de verankering van de medezeggenschap bij pensioenfondsen is geen overeenstemming tussen beide groepen. De eerste groep is van oordeel dat alle belanghebbenden (werkgevers, werknemers en gepensioneerden) over de wettelijke mogelijkheid moeten beschikken te participeren in de besturen van

de pensioenfondsen. De tweede groep vindt een van bovenaf opgelegde generieke verplichting tot rechtstreekse vertegenwoordiging van gepensioneerden in de besturen van de bedrijfstakpensioenfondsen bezwaarlijk. Dit zal niet leiden tot een goede verankering van de medezeggenschap.

De Stichting heeft daarop op 27 november – ondersteund door ANBO, FNV Jong, CNV Jongeren, FNV Vrouwenbond, Passage en Jong Management VNO-NCW – een klemmende oproep gedaan aan de Tweede Kamer om de behandeling van het initiatiefwetsvoorstel Koşer-Kaya/Blok te heroverwegen. Dan kan ruimte worden gemaakt voor een breder gedragen wetsvoorstel waaraan ook de Tweede Kamer – blijkens de motie-Omtzigt c.s. – dringend behoefte heeft.

De oproep besluit met de aankondiging dat deze partijen, vooruitlopend op het bredere wetsvoorstel, bereid zijn om via een covenant met kracht in te zetten op de vergroting van de diversiteit in de besturen, deelnemersraden en de verantwoordingsorganen van pensioenfondsen.

9 WAT VERDER TER TAFEL KOMT

Vertrekkende bestuursleden

In 2009, het jaar dat het CNV honderd jaar wordt, neemt de Stichting van de Arbeid afscheid van drie prominente en actieve CNV'ers. Als eerste vertrekt in februari Rienk van Splunder. Hij is meer dan 10 jaar actief geweest in het bestuur, de Agendacommissie en diverse werkgroepen van de Stichting. In maart kondigt Yvonne van Houdt, die Van Splunder is opgevolgd in de Agendacommissie en ook actief is in de werkgroep PZR, haar vertrek per 1 mei aan. In september verlaat ook René Paas, voor-

zitter CNV en penningmeester van de Stichting, de vakcentrale en daarmee de Stichting.

Bezoek

Ieder jaar ontvangt de Stichting delegaties en individuele belangstellenden uit het buitenland die nader kennis willen maken met het Nederlandse overlegmodel. Dit jaar komen er vooral onderzoekers uit de VS langs met vragen over de kinderopvang, het poldermodel of de aanpak van de economische crisis. Vermeldenswaard is ook het bezoek van de Zuid-Koreaanse journa-

시간제 노동자가 40%...그래도 차별은 없다

“우리 대학 본부 직원 절반은 주간 3~4 일만 일하는 파트타임입니다.” 네덜란드 남부 틸뷔르흐대학에서 근무하는 클레멘티너 리흐텐베르흐(40·여)는 깜짝 놀라는 기자에게 말했다. 그는 한 주에 34시간만 일하는 시간제 노동자(파트타임)다. 은행에 다니는 남편은 주당 28시간만 근무한다. 유럽 4위의 물류회사인 지오디스의 로테르담지사에서는 인사책임자가 아예 시간제 노동자다. 엘셀리너 판 노르트(24·여)는 “주 5일과 4일 근무를 번갈아 하며 주당 36시간을 일한다”고 말했다.

네덜란드에는 시간제 노동자들이 많다. 전체 임금노동자 가운데 주 30시간 이하로

네덜란드 '일자리 나누기' 현장을 가다 ▶관련기사 37~40면

임금·복지 등 전일제 노동자와 동등한 정규직 노동시간 줄여 고용 확대...생산성도 높아져

일하는 시간제 노동자가 40%나 된다. 한국 의 다섯 배, 경제협력개발기구(OECD) 회원국 평균의 두 배를 넘는 비중이다.

국내에선 시간제 노동자라고 하면 '비정규직 아르바이트'를 떠올리게 된다. 하지만 네덜란드에서는 엄연한 정규직이다. 시간

당 임금과 상여금, 휴가, 복지 등 모든 대우가 다른 전일제 근무자와 같다. 시간제 근무는 자녀양육 같은 노동자의 개인사정이나 희망에 따라 이뤄진다. 틸뷔르흐대학의 리흐텐베르흐는 “아이를 보육시설에 맡기지 않고 직접 돌보는 게 중요하다”며 시간

제로 일하는 이유를 설명했다.

네덜란드에서 시간제 근무가 활성화한 계기는 1982년 노동조합·사용자·정부 3자가 체결한 비제나르협약이다. 경제위기가 닥치자 노동자는 임금인상을 억제하는 대신 정부와 사용자는 노동시간 단축과 시간제 근무의 활성화를 통해 고용을 안정시키기로 합의했다. 노동시간을 줄여 같은 일도 더 많은 사람이 나눠서 하되, 시간제 노동자를 활용함으로써 고용창출 효과를 극대화한 것이다. 이는 '노동시간 단축형 워크셰어링'(일자리 나누기) 전략이다. ▶2면으로 이어짐

로테르담·틸뷔르흐(네덜란드) / 광정수 대기협전문기자 jskwak@hani.co.kr

Het openingsartikel in de The Hankyoreh, 15 mei 2009

list Kwak van The Hankyoreh Newspaper, een van de grootste kranten in Seoul. Uitgebreid doet hij in zijn krant verslag van de activiteiten van de Stichting.

Op 25 september spreekt de secretaris, Jannie Mooren, over de werkwijze van de Stichting

tijdens een gezamenlijke studiemiddag van de Nederlandse Vereniging voor Arbeidsverhoudingen (NVA) en de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen (BVVA) in het Textielmuseum te Tilburg. Thema van de middag zijn de arbeidsverhoudingen in België en Nederland over grenzen en verschillen heen.

BIJLAGEN

teitsverlies en de kosten van werknemers die vervroegd moeten uittreden samen 2 miljard per jaar. Daar komt nog 1,2 miljard aan zorgkosten bij. Dit kunnen we ons niet permitteren. Daarnaast moeten werkgevers vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid werknemers in staat stellen gezond te eten en te bewegen op het werk. Het ministerie van Economische Zaken ziet het als haar taak om werkgevers aan te spreken op deze verantwoordelijkheid. Daarbij kunnen wij aan bedrijven laten zien dat zij zich in deze markt kunnen onderscheiden. Gezondheid is ook gewoon business. Het is een onderwerp waar je werknemers mee kan binden.

Steeds meer bedrijven beseffen dit en voeren een actief gezondheidsbeleid. Tijdens het symposium kwamen drie best practices aan het woord.

Focus op energie!

In 2006 heeft fietsfabrikant Gazelle een strategische verandering ondergaan. Met het programma Gazelle Vitaal zijn zij meer gaan investeren in de eigen werknemers. Adriaan Heuzinkveld, projectleider Gazelle Vitaal: “Onze focus ligt op energie. Gazelle Vitaal is een integrale benadering, gebaseerd op positieve psychologie en met als doel zelfwerkzaamheid en mensen verantwoordelijk maken. Door aandacht te hebben voor de gezonde mens en positieve emoties krijgen werknemers een positieve kijk op het werk en het bedrijf. Zo groeien we naar een bedrijf waar vitale mensen plezier ontlenen aan hun werk en zo gezond en gemotiveerd zijn en blijven.”

Veranker gezondheidsbeleid in het personeelsbeleid

Bij IHC Merwede (baggerscheepvaart en offshore) is het gezondheidsbeleid verankerd in het personeelsbeleid, in functioneringsgesprekken en is er een protocol voor leidinggevenden om het bespreekbaar te maken. Aan het woord kwam Bert van der Sluis, directeur P&O: “Wij hanteren een integrale aanpak voor een gezond lichaam en een gezonde geest van onze medewerkers. Zo hebben wij een arbo arts op locatie, zetten wij een fysiotherapeut, sportcoördinator en psycholoog in voor coaching en begeleiding en is er bij ons een fietsregeling en fitnessruimte. De directie speelt een belangrijke rol bij dit beleid. Zij moeten het uitdragen en hebben een voorbeeldfunctie. Werknemers zijn verantwoordelijk voor hun eigen gezondheid maar bij IHC Merwede spreken we hen hier wel gericht op aan.”

Vitaliteit voor een gezonde maatschappij

UNETO-VNI is een ondernemersorganisatie voor de installatiebranche en technische detailhandel. “Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid zijn wij in samenwerking met Achmea gestart met het interactieve gezondheidsprogramma Instalfit. Onze leden krijgen via dit programma onder andere online eet-en beweegtips en persoonlijke coaching. Wij merken dat de mensen steeds warmer worden voor het programma. Als brancheorganisatie is het onze taak om hen te blijven enthousiasmeren.”

Het symposium de Gezonde Werkvloer werd afgesloten met een discussie tussen de bovengenoemde sprekers, Leo Hartveld (hoofdbestuurder van de FNV), leden van de ondernemingsraad en het publiek.

C'est le ton qui fait la musique

Of een gezondheidbeleid vastgelegd moet worden in de CAO's was de eerste vraag die Paul Rosenmöller voorlegde aan het discussiepanel. Leo Hartveld is van mening dat er vooral sprake moet zijn van een bewust personeelsbeleid waarbij het onderwerp gezondheid bespreekbaar wordt gemaakt. "In een één op één gesprek én op de juiste toon" vulde één van de aanwezige OR-leden aan. Een afgevaardigde van Achmea gaf aan dat het belangrijk is dat het onderwerp hoog op de bestuurlijke agenda van bedrijven en organisaties staat: "bestuurders moeten een programma dragen, een mooi voorbeeld hiervan is 'Almere valt af' onder leiding van burgemeester Annemarie Jorritsma". Paul Rosenmöller concludeerde dat er wellicht nog geen regels moeten komen maar dat de sleutel voor succes ligt in een gezamenlijke aanpak van werkgevers en werknemers. "Hoe je het één en ander brengt en zegt maakt hierbij het verschil oftewel 'c'est le ton qui fait la musique'."

2 OVERZICHT VAN COMMISSIES EN WERKGROEPEN PER 31 DECEMBER 2009

- Bestuur (B)
- Agendacommissie (AC)
- Werkgroep AC-65+
- Werkgroep Modernisering regelingen Verlof-Arbeidstijden
- Werkgroep Onderwijs (WO)
- Werkgroep Toetsingskader Avv (WTA)
- Werkgroep Preventie Zorg & Re-integratie (PZR)
- Werkgroep Gewetensbezwaren en Arbeid (GEA)
- Werkgroep Vrouw en Arbeid (WVA)
- Werkgroep Werving & Selectie (W&S)
- Werkgroep Aan het Werk (WAW)
- Werkgroep Inzetbaarheid door Scholing (WIS)
- Werkgroep Blijven Werken (WgBW)
- Werkgroep Pensioenen (Pens.)
- Werkgroep Toekomst Tweede Pijler Pensioenen (TTPP)
- Werkgroep Beschikbare Premiereregelingen (WBP)
- Subwerkgroep Baanmobiliteit & Risicodekking NP (B&R)
- Subwerkgroep 2^e Fase API (S2FA)
- Technische werkgroep Parameters (TWP)
- Overleg Stichting van de Arbeid / Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderen (OSC)
- Overleg Bevordering Diversiteit bij Pensioenfondsen (OBD)
- Commissie Begeleiding Arbocatalogi (CBA)

Secretariaat

- mevrouw drs. J.M.A. Mooren : secretaris
- drs. W.J. Kroes : plaatsvervangend secretaris
- mevrouw mr. I.H. van Alfen : beleidsmedewerker
- mevrouw C.M.T. Lambregts : beleidsmedewerker
- mevrouw J.C.M.I. Steenbergen-van Arem : secretaresse
- drs. J.H. Hooiveld : projectleider Arbocatalogus

3 SAMENSTELLING VAN BESTUUR EN WERKGROEPEN PER 31 DECEMBER 2009

Bestuur (B)

Voorzitters

mevrouw drs. A.M. Jongerius (FNV)
mr. B.E.M. Wientjes (VNO-NCW)

Werkgeversleden

mr. N.J.J. van Kesteren (VNO-NCW)
drs. A. van Delft (VNO-NCW)
mr. S.J.L. Nieuwsma (VNO-NCW)
drs. L.M.L.H.A. Hermans (MKB-Nederland)
mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)
A.J. Maat (LTO-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw W. Wind (FNV)
drs. L.R.M. Hartveld (FNV)
mr. P.J. Gortzak (FNV)
B. van Boggelen (CNV)
vacature (CNV)
mr. E.R. Steenborg (MHP)
drs. E.R. Haket (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren
drs. W.J. Kroes
mevrouw C.M.T. Lambregts (notulen)
mevrouw J.C.M.I. Steenbergen-van Arem

Agendacommissie (AC)

Voorzitters

mevrouw W. Wind (FNV)
drs. A. van Delft (VNO-NCW)

Werkgeversleden

mr. S.J.L. Nieuwsma (VNO-NCW)
mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)
J. Jongejan (CNV)
drs. E.R. Haket (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren
drs. W.J. Kroes
mevrouw J.C.M.I. Steenberg-van Arem (notulen)

Werkgroep AC-65+

Voorzitter

drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)

Werkgeversleden

drs. A. van Delft (VNO-NCW)
mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw drs. I.D.C.M. Coenen (FNV)
E.J. Slootweg (CNV)
drs. E.R. Haket (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Modernisering regelingen Verlof-Arbeidstijden

Voorzitter

drs. A. van Delft (VNO-NCW)

Werkgeversleden

mevrouw drs. M. Feenstra (MKB-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw L. Rigters (FNV)
J.J. Hasselaar (CNV)
drs. E.R. Haket (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Onderwijs (WO)

Voorzitter

mevrouw drs. I.D.C.M. Coenen (FNV)

Werkgeversleden

drs. A.J.E.G. Renique (VNO-NCW)
mevrouw ir. G.F.W.C. Visser-van Erp (MKB-Nederland)
R. Slagmolen (MKB-Nederland)
drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

Werknemersleden

drs. B.R. Groot Wassink (FNV)
mevrouw drs. D. Vaartjes-Suijdam (CNV)
ing. W.J.F. Muis (MHP)
drs. A.C. de Vries (MHP)

Secretariaat

mevrouw C.M.T. Lambregts

Werkgroep Toetsingskader Avv (WTA)**Voorzitters**

dr. M.F.P. Rojer (VNO-NCW)

drs. C. Inja (FNV)

Werkgeversleden

drs. A. van Delft (VNO-NCW)

vacature (MKB-Nederland)

drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw prof.dr. K. Boonstra (FNV)

E. Pentenga (FNV)

mevrouw mr. M. Wildekamp (CNV)

mr. E.E.F.H.M. van Sark (MHP)

mevrouw mr. C.C. de Boer (MHP)

Namens het ministerie van SZW

drs. P. Biemans

drs. J.J.A. Teeuwisse

mr. M.H.M. van der Goes

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Preventie Zorg & Re-integratie (PZR)**Voorzitter**

drs. L.R.M. Hartveld (FNV)

Werkgeversleden

mevrouw G. Dolsma (VNO-NCW)

S.J.L. Nieuwsma (VNO-NCW)

J.J.H. Koning (VNO-NCW)

drs. A. van Delft (VNO-NCW)

mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)

mevrouw drs. M. Feenstra (MKB-Nederland)

drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

Werknemersleden

drs. H.F. van der Velden (FNV)

mr. H. van Steenberghe (FNV)

drs. W. van Veelen (FNV)

mevrouw drs. C.J.M. Rietbergen (FNV)

B. van Boggelen (CNV)

mevrouw drs. D. Vaartjes-van Suijdam (CNV)

drs. A. Woltmeijer (CNV)

E.J. Slootweg (CNV)

drs. E.H. Haket (MHP)

mevrouw mr. C.C. de Boer (MHP)

mevrouw mr. H. de Geus (MHP)

Waarnemer

drs. A.J.S. Devreese (SER)

Secretariaat

mevrouw mr. I.H. van Alfen
drs. W.J. Kroes

Werkgroep Gewetensbezwaren en Arbeid (GEA)

Voorzitter

vacature (CNV)

Werkgeversleden

vacature (VNO-NCW)
mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mr. H. van Steenbergen (FNV)
mevrouw prof.dr. K. Boonstra (FNV)
mr. E.E.F.H.M. van Sark (MHP)
mevrouw mr. C.C. de Boer (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Vrouw en Arbeid (WVA)

Voorzitter

mevrouw drs. L.M. van Embden Andres (VNO-NCW)

Werkgeversleden

mevrouw drs. M. Feenstra (MKB-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw L. Rigters (FNV)
mevrouw M.A. Dalgliesh (FNV)
mevrouw L.M. van Westerlaak (FNV)
B. van Boggelen (CNV)
mevrouw mr. H. de Geus (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Werving & Selectie (W&S)

Voorzitter

drs. A. Woltmeijer (CNV)

Werkgeversleden

mevrouw drs. L.M. van Embden Andres (VNO-NCW)
mevrouw drs. M. Feenstra (MKB-Nederland)
R. Slagmolen (MKB-Nederland)
drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mr. H. van Steenbergen (FNV)
mevrouw prof.dr. K. Boonstra (FNV)
mevrouw mr. M. Wildekamp (CNV)

mevrouw mr. C.C. de Boer (MHP)
 mr. E.E.F.H.M. van Sark (MHP)

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Aan het Werk (WAW)

Voorzitter

drs. J.A. Kamps (ABU)

Werkgeversleden

drs. A. van Delft (VNO-NCW)
 mr. S.J.L. Nieuwsma (VNO-NCW)
 mevrouw G. Dolsma (VNO-NCW)
 mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)
 R. Slagmolen (MKB-Nederland)
 drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw W. Wind (FNV)
 mevrouw drs. C.J.M. Rietbergen (FNV)
 E. Pentenga (FNV)
 L. Noorlander (FNV)
 drs. T. van Dijk (CNV)
 drs. E.R. Haket (MHP)

Namens het ministerie van SZW

mevrouw drs. K. Louwes

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren

Werkgroep Inzetbaarheid door scholing (WIS)

Voorzitter

mevrouw W. Wind (FNV)

Werkgeversleden

drs. A. van Delft (VNO-NCW)
 mr. S.J.L. Nieuwsma (VNO-NCW)
 R. Slagmolen (MKB-Nederland)
 drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mevrouw drs. I.D.C.M. Coenen (FNV)
 drs. T. van Dijk (CNV)
 drs. E.R. Haket (MHP)

Namens het ministerie van SZW

mevrouw R. Seerden
 M. Sweers

Secretariaat

mevrouw drs. J.M.A. Mooren
 mevrouw C.M.T. Lambregts

Werkgroep Blijven Werken (WgBW)

Voorzitter

mr. S.J.L. Nieuwsma (VNO-NCW)

Werkgeversleden

drs. A. van Delft (VNO-NCW)

mevrouw G. Dolsma (VNO-NCW)

mevrouw drs. M. Feenstra (MKB-Nederland)

mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)

drs. G.A.M. van der Grind (LTO-Nederland)

Werknemersleden

drs. L.R.M. Hartveld (FNV)

mevrouw drs. C.J.M. Rietbergen (FNV)

mevrouw drs. D. Vaartjes – van Suijdam (CNV)

drs. E. van Velsen (CNV)

drs. E.R. Haket (MHP)

Waarnemers

drs. A.J.S. Devreese (SER)

R. de Krieger (RWI)

Secretariaat

mevrouw mr. I.H. van Alfen

drs. W.J. Kroes

Werkgroep Pensioenen (Pens.)

Voorzitters

drs. G. Verheij (VNO-NCW)

mr. P.J. Gortzak (FNV)

Werkgeversleden

drs.ir. A. Fraterman (VNO-NCW)

drs. D.E. Knibbe (VNO-NCW)

A.J.M. Sibbing (VNO-NCW)

dr. J. de Munnik (VNO-NCW)

drs. K.B. van Popta (MKB-Nederland)

drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

Werknemersleden

drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)

drs. J. Visser (FNV)

B. van Boggelen (CNV)

E.J. Slootweg (CNV)

J.H. Tamerus (MHP)

mevrouw mr. C.C. de Boer (MHP)

Namens het ministerie van SZW

drs. J. Koeman

E. Soetendal

Waarnemer

drs. H. van der Meer (SER)

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Werkgroep Toekomst Tweede Pijler
Pensioenen (TTPP)****Voorzitter**

drs.ir.A. Fraterman (VNO-NCW)

Werkgeversleden

drs. G. Verheij (VNO-NCW)

drs. A.J.M. Sibbing (VNO-NCW)

drs. K.B. van Popta (MKB-Nederland)

drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

Werknemersleden

mr. P.J. Gortzak (FNV)

drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)

E.J. Slootweg (CNV)

drs. J.H. Tamerus (MHP)

**Namens de Stichting voor
Ondernemingspensioenfondsen**

mr. F. Prins

**Namens de Vereniging van
Bedrijfstakpensioenfondsen**

drs. G.P.C.M. Riemen

Namens de Unie van Beroepspensioenfondsen

mr. R. Bastian

Namens het Verbond van Verzekeraars

T. de Bruin

Namens het ministerie van SZW

drs. J. Koeman

Waarnemer SER

drs. H. van der Meer

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Werkgroep Beschikbare Premie-
regelingen (WBP)****Voorzitter**

mr. P.J. Gortzak (FNV)

Werkgeversleden

drs.ir. A. Fraterman (VNO-NCW)

drs. G. Verheij (VNO-NCW)

drs. K.B. van Popta (MKB-Nederland)

Werknemersleden

E.J. Slootweg (CNV)

drs. J. Visser (FNV)

Namens het Verbond van Verzekeraars

H.J. Herbert

mevrouw M. van der Starre-Meijs

Namens Aegon

M.B.A. Keim
dr. J. de Munnik

Waarnemer

drs. H. van der Meer

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Subwerkgroep Baanmobiliteit &
Risicodekking NP (B&R)**

Voorzitter

drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)

Namens de Stichting van de Arbeid

drs.ir. A. Fraterman (VNO-NCW)
E.J. Slootweg (CNV)

Namens het Verbond van Verzekeraars

mevrouw M. van der Starre-Meijis

**Namens de Vereniging van
Bedrijfstakpensioenfondsen**

T. Uçar

**Namens de Stichting voor
Ondernemingspensioenfondsen**

mr. W.H.C. Witjes

Namens het ministerie van SZW

mevrouw M. Sanderse

Waarnemer SER

drs. H. van der Meer

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Subwerkgroep 2e Fase
API (S2FA)**

Namens de Stichting van de Arbeid

drs. G. Verheij (voorzitter, VNO-NCW)
drs.ir. A. Fraterman (VNO-NCW)
drs. K.B. van Popta (MKB-Nederland)
drs. P.H. Koimans (MKB-Nederland)
drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)
drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)
E.J. Slootweg (CNV)

Namens het Verbond van Verzekeraars

F.A. Bart
T. de Bruin

**Namens de Vereniging van
Bedrijfstakpensioenfondsen**

mevr. L. van der Heiden-Aantjes
G.P.C.M. Riemen

**Namens de Stichting voor
Ondernemingspensioenfondsen**

mevr.mr. M.J. Hoekstra
J. Kemme

Namens de Unie van Beroepspensioenfondsen

mr. R. Bastian
A. van Zijl

Namens het ministerie van SZW

drs. M. van Bolhuis

Waarnemer

drs. H. van der Meer (SER)

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Technische werkgroep
Parameters (TWP)**

Namens de Stichting van de Arbeid

drs. K.B. van Popta, voorzitter (MKB-Nederland)
drs. G. Verheij (VNO-NCW)
drs. ir. A.Fraterman (VNO-NCW)
mr. P.J. Gortzak (FNV)
drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)
drs. J.H. Tamerus (MHP)

**Namens geledingen van de Stichting voor
Ondernemingspensioenfondsen**

dr. W.C. Boeschoten (Shell Asset Management
Company)
drs. J. van Halewijn (Blue Sky Group)

**Namens geleding van de
Bedrijfstakpensioenfondsen**

dr. O. Steenbeek (APG)

Namens het ministerie van SZW

mr. R. Corvers (SZW)

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Overleg Stichting van de Arbeid -
Coördinatieorgaan Samenwerkende
Ouderen (OSC)**

Namens de Stichting van de Arbeid

drs. G. Verheij (VNO-NCW)
mr. P.J. Gortzak (FNV)

**Namens het Coördinatieorgaan
Samenwerkende Ouderenorganisaties - CSO**

J. Beugelsdijk
mevrouw A. de Rooij
C. Vermolen

Namens het ministerie van SZW

mevrouw drs. N.M. Kieft (SWZ)

Waarnemer

drs. H. van der Meer (SER)

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

Overleg Bevordering Diversiteit Pensioenfondsen (OBD)**Namens de Stichting van de Arbeid**

drs.ir.A. Fraterman (VNO-NCW)

drs. G. Verheij (VNO-NCW)

drs. K.B. van Popta (MKB-Nederland)

drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

drs. C.C.H.J. Driessen (FNV)

mr. P.J. Gortzak (FNV)

E.J. Slootweg (CNV)

mevrouw mr. C.C. de Boer (MHP)

Namens de Anbo

mevrouw mr. N.L. Wubbels-den Haan

H. Hartveld

dr. R. Walsteijn

Namens FNV Jong

mevrouw J. Aanzi

Namens CNV Jongeren

J. Klaver

Namens FNV Vrouwenbond

mevrouw T. van der Kraan

Namens Vrouwenorganisatie Passage

mevrouw I.H.S. Stam

mevrouw I. Ludikhuize

Namens E-Quality

mevrouw A. Schimmel

mevrouw J.M. Ferrier

Namens Jong Management VNO-NCW

H. Bos

Namens FORUM

mevrouw M. Mulder

Namens het ministerie van SZW

mevrouw drs. N.M. Kieft

Secretariaat

drs. W.J. Kroes

**Commissie Begeleiding Arbocatalogi
(CBA)**

Voorzitter

R.L.O. Linschoten

Werkgeversleden

J.J.H. Koning (VNO-NCW)

mevrouw drs. M. Feenstra (MKB-Nederland)

mr. W.M.J.M. van Mierlo (MKB-Nederland)

drs. A.W. Hokken (LTO-Nederland)

Werknemersleden

drs. L.R.M. Hartveld (FNV)

drs. W. van Veelen (FNV)

B. van Boggelen (CNV)

mevrouw S. Baljeu-Veenstra (CNV)

drs. A. Woltmeijer (CNV)

J.P. Westein (MHP)

Waarnemer

mevrouw drs. N.M. Piekaar (VNG)

Secretariaat

drs. J.H. Hooiveld

4 ADRESSENLIJST

Stichting van de Arbeid

Bezuidenhoutseweg 60
 Postbus 90405
 2509 LK Den Haag
 T 070 3 499 577 / F 070 - 3 499 796
 E info@stvda.nl
 www.stvda.nl

Vereniging VNO-NCW

Bezuidenhoutseweg 12
 Postbus 93002
 2509 AA DEN HAAG
 T 070 3 490 349 / F 070 3 490 300
 E informatie@vno-ncw.nl
 www.vno-ncw.nl

Kon. Vereniging MKB Nederland

Bezuidenhoutseweg 12
 Postbus 93002
 2509 AA DEN HAAG
 T 015 2 191 212 / F 015 2 191 414
 E redactie@mkb.nl
 www.mkb.nl

Land- en Tuinbouworganisatie Nederland

Bezuidenhoutseweg 225
 Postbus 29773
 2502 LT DEN HAAG
 T 070 3 382 700 / F 070 3 382 710
 E secretariaat@lto.nl
 www.lto.nl

Federatie Nederlandse Vakbeweging

Naritaweg 10
 Postbus 8456
 1005 AL AMSTERDAM
 T 020 5 816 300 / F 020 6 844 541
 E info@vc.fnv.nl
 www.fnv.nl

Christelijk Nationaal Vakverbond

Tiberdreef 4
 Postbus 2475
 3500 GL UTRECHT
 T 030 7 511 100 / F 030 7 511 109
 E cnvinfo@cnv.nl
 www.cnv.nl

Vakcentrale voor midden- groepen en hoger personeel MHP

Multatulilaan 12
 Postbus 575
 4100 AN CULEMBORG
 T 0345 8 519 00 / F 0345 8 519 15
 E info@vc-mhp.nl
 www.vakcentralemhp.nl

**Alle publicaties van de Stichting van de Arbeid
 kunt u vinden op www.stvda.nl**

5 LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ABU	Algemene Bond Uitzendondernemingen
AFM	Autoriteit Financiële Markten
AI	Arbeidsinspectie
API	Algemene Pensioeninstelling
AOW	Algemene Ouderdomswet
Avv	Algemeen verbindend verklaren
Boaborea	Branchevereniging voor re-integratiebedrijven
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties
CBA	Commissie Begeleiding Arbocatalogi
CGB	Commissie Gelijke Behandeling
Colo	Samenwerkende kenniscentra voor beroepsonderwijs en bedrijfsleven
CSO	Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties
(C)DC-regeling	(Collective) Defined contribution-regeling
DNB	De Nederlandsche Bank
ESF	Europees Sociaal Fonds
EZ	Ministerie van Economische Zaken
EU	Europese Unie
EVC	Erkenning van Verworven Competenties/ervaringscertificaat
FTK	Financieel Toetsingskader
IA	Innovatiearrangement
JOB	Jongerenorganisatie Beroepsonderwijs
HPBO	<i>Het</i> Platform Beroepsonderwijs
MBO Raad	Landelijke brancheorganisatie van onderwijsinstellingen in het middelbaar beroepsonderwijs en de volwasseneducatie
NVP	Nederlandse Vereniging voor Personeelsmanagement & Organisatieontwikkeling
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

O&O-fonds	Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen
OPF	Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen
PFG	Pension Fund Governance
PGGM	Pensioenfonds voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke belangen
PPI	Premiepensioeninstelling
ROC	Regionaal opleidingscentrum
ROP	Raad voor het Overheidspersoneel
RWI	Raad voor Werk en Inkomen
SER	Sociaal-Economische Raad
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UvB	Unie van Beroepsfondsbestuur
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VB	Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VvV	Verbond van Verzekeraars
WAA	Wet aanpassing arbeidsduur
WGA	Regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
Wtv	Werktijdverkorting
WVA	Wet Vermindering Afdracht loonbelasting en premie- volksverzekeringen
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WW	Werkloosheidswet (uitkering)

Bezuidenhoutseweg 60

Postbus 90405

2509 LK DEN HAAG

T 070 - 3 499 577

F 070 - 3 499 796

E info@stvda.nl

www.stvda.nl